

Nr 135.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående s. k. legodrifts-
avtal rörande vissa staten tillhöriga gruvor i Väster-
bottens län m. m.; given Drottningholms slott den 24
februari 1950.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, dels inhämta riksdagens yttrande över föreliggande utkast till avtal rörande s. k. legodrift av vissa gruvor i Västerbottens län, dels föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Sammanfattning.

Genom propositionen avses att inhämta riksdagens yttrande över ett av kommerskollegium framlagt, av föredragande departementschefen förordat förslag angående det fortsatta utnyttjandet av vissa gruvfyndigheter inom Adakfältet i Malå socken och Rävlidenfältet i Lycksele socken, allt i Västerbottens län. Enligt ett år 1945 med Bolidens gruvaktiebolag träffat s. k. legodriftsavtal har bolaget åtagit sig att intill utgången av år 1950 för statens räkning verkställa brytning, transport och anrikning av malm från ifrågavarande gruvfyndigheter. Kommerskollegium har föreslagit, att legodriften inom Adakfältet fortsättes och att nytt avtal härom träffas med bolaget. I fråga om Rävlidengruvan, vars brytvärda kopparmalmtillgångar beräknas bli uttömda under loppet av innevarande år, föreslår kollegium, att gruvdriften nedlägges. Till skrivelsen har kollegium fogat ett utkast till nytt legodriftsavtal med bolaget för tiden 1951—1960. Avtalsutkastet inne-

bär i förhållande till nu gällande legodriftsavtal vissa ändringar, för vilka redogörelse lämnas i propositionen.

För tillredningsarbeten i Adak- och Lindsköldsgruvorna inom Adakfältet och för vissa andra ändamål i samband med legodriften äskas i propositionen ett investeringsanslag å 490 000 kronor. Dessutom föreslås, att en till 46 985 kronor beräknad brist å ett av 1948 års riksdag anvisat anslag för tillredningsarbeten i Adakgruvan skall få täckas av medel, som för andra ändamål anvisats till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. och som icke förbrukats.

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 24
februari 1950.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t ingick kommerskollegium den 30 december 1940, den 31 augusti 1943 och den 21 juli 1945 för Kungl. Maj:t och kronan överenskommelser med Bolidens gruvaktiebolag — de s. k. l e g o d r i f t s a v t a l e n — angående bearbetande av kronan tillhöriga eller till kronan upplåtna malmfyndigheter i Västerbottens län. Enligt det år 1945 träffade legodriftsavtalet har bolaget åtagit sig att intill utgången av år 1950 för statens räkning verkställa brytning, transport och anrikning av malm från vissa utmål inom Adakfältet i Malå socken och Rävliidenfältet i Lycksele socken. Genom ett samtidigt ingånget avtal har bolaget till kronan för samma tid upplåtit bolaget tillhöriga andelar i nämnda utmål. Avtalen torde såsom bilagor (*Bilaga A* och *B*) få fogas till statsrådsprotokollet.

Genom beslut den 4 mars 1949 har Kungl. Maj:t uppdragit åt kommerskollegium att verkställa utredning och avgiva förslag rörande fortsatt utnyttjande efter år 1950 av ifrågavarande gruvfyndigheter och att i sådant syfte med bolaget upptaga överläggningar i ämnet. Därjämte har Kungl. Maj:t utsett direktören Håkan Vilhelm Abenius, länsbostadsdirektören Erik Leonard Gonäs, expeditören Karl Holmgren i Skellefteå och auktoriserade revisorn Carl Einar Larsson att såsom sakkunniga biträda kommerskollegium vid fullgörande av uppdraget.

I skrivelse den 10 januari 1950 har kommerskollegium avgivit förslag i ämnet. Förslaget innebär, att med Bolidens gruvaktiebolag skulle träffas ett nytt avtal om legodrift, omfattande gruvfyndigheterna i Adakfältet. Vid skrivelsen ha fogats bl. a. ett utkast till dylikt avtal, vilket upprättats efter förhandlingar mellan å ena sidan kommerskollegium och förenämnda sakkunniga samt å andra sidan bolaget, ävensom en genom kollegii försorg upprättad redogörelse för legodriften i Västerbottens län åren 1941—1948.

Till investeringar i gruvanläggningar m. m. inom de gruvfält, som inbegripits i legodriftsavtalen — utom de nämnda också Bjur-

forsfältet i Norsjö socken — har riksdagen åren 1940—1949 under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisat anslag å sammanlagt 14 126 500 kronor.

I skrivelse den 16 september 1949 har kommerskollegium hemställt om ytterligare anslag å tillhopa 490 000 kronor för tillredningsarbeten inom Adakfältet m. m. Skrivelsen anmäldes i 1950 års statsverksproposition (bil. 30, p. 5). Jag anförde därvid, att den slutliga prövningen av nyssnämnda anslagsyrkanden torde böra anstå till dess att kollegium avgivit förslag i fråga om det fortsatta utnyttjandet efter år 1950 av de gruvfyndigheter, som beröras av legodriftsavtalen; med hänsyn härtill förordade jag, att anslaget i förslaget till riksstat för nästa budgetår uppfördes allenast med beräknat belopp. I anslutning till detta föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. beräkna ett investeringsanslag av 490 000 kronor.

Allmänt om legodriften.

Beträffande tillkomsten och innebörden av legodriftsavtalen anföres i den vid kommerskollegii skrivelse den 10 januari 1950 fogade redogörelsen i huvudsak följande.

Genom den malmletning, som Sveriges geologiska undersökning år 1917 påbörjat i Västerbottens läns fjälltrakter och som år 1920 utsträckts till att omfatta även nedre Västerbottens berggrund, voro vid slutet av 1930-talet åtskilliga malmfyndigheter i länet tämligen väl kända och i viss mån förberedda för brytning. Möjligheterna att genom bearbetning av statens malmfyndigheter i Västerbottens län öka den inhemska produktionen av metaller, ifall kriget skulle försvåra metallimporten, framhöllos av 1938 års gruvsakkunniga i skrivelse den 6 november 1939. På grund av de växande svårigheterna att säkerställa landets försörjning med koppar upptogs frågan av statens industrikommission, som med skrivelse den 20 september 1940 framlade ett förslag till avtal om utarrendering till Bolidens gruvaktiebolag av vissa staten tillhöriga kopparfyndigheter. Avtalsförslaget avsåg utmål inom Bjurforsfältet i Norsjö socken, Adakfältet i Malå socken och Rävliidenfältet i Lycksele socken, allt i Västerbottens län. Sedan formen för den ifrågasatta upplåtelsen gjorts till föremål för ytterligare överväganden och förhandlingar, ingick kommerskollegium den 30 december 1940 med bolaget det första legodriftsavtalet, avseende tiden till och med år 1945. Genom särskilt med Bolidens gruvaktiebolag den 21 mars 1941 träffat avtal upplätos till staten på arrende under legodriftsavtalets giltighetstid bolaget tillhöriga jordägarandelar i vissa utmål inom Adakfältet. Vidare träffades med bolaget den 31 augusti 1943 ett tilläggsavtal, genom vilket vissa ytterligare utmål inom Adakfältet kommo att inbegripas i legodriften.

Enligt legodriftsavtalet överläts till Bolidens gruvaktiebolag att med ensamrätt verkställa brytning å nyssnämnda fyndigheter. Bolaget skulle för

statens räkning ombesörja driften med skyldighet att till statsverket redovisa det överskott, som uppkomme på verksamheten, sedan bolaget tillgodoräknat sig viss ersättning enligt fastställda grunder. Bolaget skulle på statens bekostnad dels utföra erforderliga anläggningar för malmbrytningen vid gruvorna, dels omhändertaga malmens brytning, transport och anrikning. Krossning och anrikning skulle i lämplig utsträckning ske i bolagets anrikningsverk. Om dessa behövde kompletteras, skulle staten bestrida hälften av kostnaderna. Bolaget skulle uppgöra planer för erforderliga nyanläggningar och anskaffningar samt för driftens ordnande. Planerna skulle underställas kommerskollegium. Staten skulle äga att genom ombud verkställa erforderlig kontroll.

Den 30 juni 1944 tillkallade chefen för handelsdepartementet tre utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande det fortsatta utnyttjandet av de gruvfyndigheter, som berördes av legodriften. Utredningsmännen avgåvo den 13 december 1944 ett förslag till nytt avtal med Bolidens gruvaktiebolag, upprättat efter samma huvudlinjer som det första legodriftsavtalet, dock med vissa justeringar, förtydliganden och smärre principiella ändringar. De sistnämnda gällde i första hand reglerna för ersättning till bolaget samt för beräkning av drifts- och administrationskostnader och allmänna kostnader. Det föreslagna avtalet omfattade icke Bjurforsfältet, som beräknades bli utbrutet under loppet av år 1945. Sedan riksdagen genom propositionen nr 229/1945 beretts tillfälle att uttala sig om förslaget, bemyndigade Kungl. Maj:t kommerskollegium att underteckna legodriftsavtalet och ett särskilt avtal om fortsatt upplåtelse till staten av förutnämnda bolaget tillhöriga gruvrättigheter i Adakfältet. Båda avtalen undertecknades den 21 juli 1945.

Angående legodriften vid de särskilda gruvfälten anföres i redogörelsen bl. a. följande.

Bjurforsgruvan i Bjurforsfältet hade, då legodriften skulle börja, i samband med Sveriges geologiska undersöknings malmlättningsarbeten blivit utrustad med uppfordringsschakt och orter samt vissa provisoriska anläggningar. Åtskilliga nyanläggningar måste dock utföras. Anläggningsarbetena, som i huvudsak voro avslutade i juni 1942, drogo en totalkostnad av i runt tal 829 000 kronor. Malmproduktionen började i september 1941 och pågick till juni 1945, då all känd malm utbrutits. Totala mängden uppfordrad råmalm uppgick då till 201 482 ton. Härav anrikades 196 991 ton (torrvikt), varvid erhöles 27 466 ton kopparslig med en kopparhalt av i medeltal 17,31 %. Sligens halt av ädelmetaller var ringa och, vad guld beträffar, utan värde. Utom kopparslig uttogos ur malmen även 41 859 ton svavelkisslig innehållande i medeltal 49,6 % svavel.

Fyndigheten i Rävli den fältet överlämnades i april 1941 av Sveriges geologiska undersökning till legodriften. Den var då utrustad med ett lodrätt schakt ned till 120 meters avvägning samt med ortsystem på denna och på 38 meters nivå. I dagen funnos vid gruvan schaktlave, maskinhus med manskapsrum, smedjor och arbetarbarack. Då fyndighetens storlek beräk-

nades medgiva endast en förhållandevis ringa årsbrytning, begränsades nyanläggningarna till ny lave, transformatorstation och smedja samt kompletteringar av maskin- och manskapshus. Dessutom uppfördes en gruvfogdebostad. I Kristineberg, där rävlidenmalmen skulle bearbetas vid ett Bolidens gruvaktiebolag tillhörigt anrikningsverk, vidtogos anordningar för malmens mottagning, lagring och uppfordring till verket. I Kristinebergs samhälle uppfördes fem bostadshus, avsedda för de vid gruvan och vid anrikningsverket för gruvans räkning sysselsatta arbetarna. De av statsmedel bestridda investeringskostnaderna för legodriften vid Rävliidengruvan beräknas uppgå till sammanlagt ca 948 200 kronor.

Rävliidengruvan hade vid legodriftens början visat sig innehålla malm av två slag, nämligen kopparzinkmalm och blyzinkmalm. Med hänsyn till att avsikten med legodriften närmast var att utöka kopparproduktionen och då anrikningsverket i Kristineberg saknade anordningar för uttagande av blyslig, inriktade man brytningen på kopparzinkmalmen. Blyzinkmalmen har alltså fått kvarstå tills vidare. Brytningen igångsattes under år 1941 och uppnådde redan påföljande år den för gruvan beräknade kvantiteten om 50 000 ton per år. Under förra delen av år 1950 beräknas all brytvärd kopparmalm ovan 120 meters nivå bli uttagen.

Utom den hittills brutna kopparmalmen har enligt redogörelsen i Rävliidengruvan påvisats liknande malm på 276 meters djup. Huruvida denna malm kan brytas i kommersiell drift är emellertid icke klarlagt och det ekonomiska resultatet av legodriften vid gruvan har icke uppmuntrat till ytterligare undersökningsarbeten.

Intill utgången av år 1948 hade enligt redogörelsen i Rävliidengruvan brutits 388 812 ton kopparmalm, varav 385 932 ton (torrvikt) anrikats. Vid anrikningen ha härav erhållits 31 882 ton kopparslig med i medeltal 20,65 % koppar och 13 219 ton zinkslig med en medelhalt av 46,31 % zink. Halten av ädelmetaller har utgjort i kopparsligen 515,52 g/ton silver och 3,88 g/ton guld samt i zinksligen 104,48 g/ton silver och 0,93 g/ton guld.

I samband med legodriften vid Rävliidengruvan ha även bearbetats 2 369 ton malm från den närbelägna N a g r u v a n. Ur denna malm ha utvunnits 389 ton kopparslig med 11,67 % koppar, 446,8 g/ton silver och 1,79 g/ton guld.

Malmbrytningen i A d a k f ä l t e t har ägt rum å tre fyndigheter, nämligen A d a k g r u v a n, Ö s t r a K a r l s s o n g r u v a n och L i n d s k ö l d s g r u v a n. Legodriften avsåg till en början blott den förstnämnda, vid vilken Sveriges geologiska undersökning påbörjat ett dagbrott med en delvis anmärkningsvärt rik malm. I det befintliga prospekteringschaktet kunde malmbrytning upptagas i september 1941. Nästföljande år anslogos medel till ett större uppfordringsschakt i Adakgruvan, vilket år 1947 blev färdigt ned till 313,6 meters djup. Ett ortsystem på ca 275 meters avvägning, under vilken nivå inga malmkroppar äro kända, håller på att utföras. Östra Karlssongruvan har på grund av sin ringa storlek utrustats med enklast möjliga anordningar. Den blev helt uttömd under åren 1944—1946. I

Lindsköldsgruvan, som efter undersökningsarbeten av Sveriges geologiska undersökning under åren 1941—1943 inordnades i legodriften, har upptagits ett uppföringsschakt, som i maj 1948 nådde 203,8 meters djup. Utförandet av orterna på den djupaste utfraktsnivån, 170 meter, pågår. I anslutning till Lindsköldsgruvan har uppförts ett anrikningsverk, som har en årskapacitet av omkring 175 000 ton råmalm, sådan denna för närvarande är beskaffad. Nämnade kvantitet utgör sålunda Adakfältets nuvarande maximala produktionskapacitet. Vidare märkas vid Adakfältet kontorsbyggnad, manskaps-hus, laboratorium och verkstäder m. fl. anläggningar. Bostadshus ha uppförts till ett antal av 26, innehållande 42 familje- och 25 ungarlägenheter.

I anläggningar för legodriften vid Adakfältet hade vid 1948 års utgång enligt särskild från kommerskollegium erhållen uppgift nedlagts ett belopp av sammanlagt 10 500 000 kronor. Anläggningsarbetena äro ännu icke avslutade. Enligt redogörelsen beräknas den totala investeringskostnaden för den hittills avsedda utbyggnaden av anläggningarna vid fältet komma att uppgå till i runt tal 12 500 000 kronor.

I Adakfältet hade intill utgången av år 1948 utvunnits de kvantiteter råmalm, som framgå av följande ur redogörelsen hämtade sammanställning:

Adakgruvan:

prospekteringstiden	6 133 ton	
legodriften	219 410 »	225 543 ton
Lindsköldsgruvan		292 526 »
Östra Karlssongruvan		14 466 »

Summa 532 535 ton.

Mängden anrikad råmalm från Adakfältet uppgick vid slutet av år 1943 till 527 379 ton (torrvikt). Härav ha 29 626 ton anrikats i Kristineberg, 497 661 ton i verket vid Adakfältet och resten, 92 ton, i försökssyfte vid Rönnskär. Vid anrikningen hade vid nyssnämnda tidpunkt erhållits 53 289 ton kopparslig med en kopparhalt av i genomsnitt 23,99 %. Sligen hade därjämte innehållit mindre mängder ädelmetaller, nämligen i medeltal per ton räknat 90,07 g silver och 3,13 g guld. Utom kopparsligen hade ur råmalmen utvunnits 923 ton kopparstyckemalm med 10,1 % koppar, 35,36 g/ton silver och 1,41 g/ton guld.

Adakfältet omfattar de mest betydande av de kopparmalmfyndigheter, som hittills berörts av legodriften. Av redogörelsen framgår, att de totala kopparmalmtillgångarna i fältets hittills kända och brutna fyndigheter enligt korrigerade, ehuru alltjämt i någon mån osäkra uppskattningar uppgått till 2 055 000 ton. Som nyss angivits ha till och med år 1948 brutits 532 535 ton. Enligt dessa beräkningar skulle sålunda år 1949 ha återstått i runt tal 1 500 000 ton kopparmalm att bryta. Vid en årsbrytning av 175 000 ton råmalm skulle sålunda känd malmreserv finnas för ca 8 1/2 år och vid en årsbrytning av 160 000 ton för ca 9 1/2 år. Emellertid väntas förhållandena i gruvorna icke medgiva att årsbrytningen hålles vid en sådan nivå under

hela brytningstiden. Brytningen torde, om intet oförutsett händer, under de närmaste åren kunna upprätthållas vid maximal nivå för att därefter så småningom avtaga. Gruvdriften kommer därvid att kunna pågå under längre tid än den beräknade.

Av redogörelsen framgår, att kopparsligen från legodriftsgruvorna av Bolidens gruvaktiebolag förarbetas till metaller av olika slag vid smältverket i Rönnskär. Sligen behandlas där tillsammans med annat smältgods, varför exakta uppgifter om den mängd framställd metall, som härrör från legodriftsgruvorna, ej kunna erhållas. Emellertid har en beräkning av ifrågasvarande metallkvantitet kunnat göras på så sätt, att från sligens metallinnehåll enligt verkställda analyser dragits beräknade smältförluster, uppgående till 13 kg koppar, 31,1 g silver och 1 g guld, allt räknat per ton slig. Det sålunda beräknade produktionsresultatet av legodriften framgår av följande, ur redogörelsen hämtade tabell, i vilken jämväl upptagits de kvantiteter zink- och kisslig från vissa legodriftsgruvor, som försålts utan att ha undergått fortsatt bearbetning inom ramen för legodriftsavtalet.

Gruvfält	År	Beräknad mängd färdig metall			Framställd slig	
		Koppar ton	Silver kg	Guld kg	Zinkslig ton	Kisslig ton
Bjurforsfältet	1941	—	—	—	—	—
	1942	1 224	84	—	—	2 911
	1943	1 631	165	—	—	18 341
	1944	1 178	190	2	—	15 301
	1945	364	63	—	—	5 306
			4 397	502	2	—
Rävlidenfältet med Nagruvan	1941	87	477	2	588	—
	1942	546	1 837	8	1 793	—
	1943	678	2 116	10	1 543	—
	1944	1 110	2 771	16	1 494	—
	1945	1 101	2 425	19	1 786	—
	1946	983	2 608	11	2 325	—
	1947	704	1 681	12	1 741	¹ (3 141)
	1948	996	1 688	14	1 949	—
			6 205	15 603	92	13 219
Adakfältet	1941	284	97	4	—	—
	1942	693	187	5	—	—
	1943	7	3	—	—	—
	1944	52	—	—	—	—
	1945	1 581	322	5	—	—
	1946	3 021	623	26	—	—
	1947	3 278	818	29	—	—
	1948	3 305	897	31	—	—
			12 221	2 947	100	—
Totalsumma		22 823	19 052	194	13 219	41 859

¹ Vid försöksanrikning.

Beträffande legodriftens ekonomiska resultat lämnas i redogörelsen uppgifter avseende på Kungl. Maj:t och kronan för åren 1941—1948 belöpande driftsöverskott respektive driftsunderskott. Uppgifterna återgivas i följande uppställning, där driftsunderskott utmärkts med minustecknen (—).

År	Bjurforsfältet kronor	Rävlidenfältet ¹ kronor	Adakfältet kronor	Samtliga gruvfält ¹ kronor
1941	— 10 489: 30	— 138 374: 65	16 981: 35	— 131 882: 60
1942	— 178 136: 32	— 100 720: 93	93 260: 58	— 185 596: 67
1943	— 67 566: 67	— 322 695: 77	— 17 576: 01	— 407 838: 45
1944	45 808: 77	— 121 523: 31	— 109 271: 72	— 184 986: 26
1945	— 57 569: 40	157 097: 96	58 339: 80	157 868: 36
1946	359: 18	285 894: 29	184 012: 12	470 265: 59
1947	—	47 924: 26	1 267 134: 33	1 315 058: 59
1948	53 376: 11	204 102: 39	1 600 417: 96	1 857 896: 46
	— 214 217: 63	11 704: 24	3 093 298: 41	2 890 785: 02

Beträffande de lämnade uppgifterna anföres bl. a., att ett belopp av 48 468: 08 kronor, utgörande restituerade fraktselopp, tillgodoförts rörelsen år 1944, ehuru beloppet egentligen bort fördelas på flera år. Vidare framhålls att en av Bolidens gruvaktiebolag verkställd återbetalning av medel, som reserverats för ersättning för slitage å bolagets linbana Kristineberg—Boliden och som hänför sig till de år då linbanan anlåtats för legodriftens räkning, räknats som vinst för år 1948. Ifrågasvarande belopp uppgår till 94 897: 68 kronor. De avsevärda variationerna i driftsresultaten för Rävliidenfältet förklaras delvis bero på att överskott å försåld zinkslig krediterats legodriften först då zinkslig blivit levererad och betald.

Överskotten å legodriften ha av Bolidens gruvaktiebolag inbetalts till statsverket medan underskotten täckts av medel från det under tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Vissa kostnader för statens gruvegendom.

Från sistnämnda anslag bestridas även utgifter för kontroll av legodriftens handhavande samt å legodriften belöpande skatter m. m. Beträffande kontrollen framhålls i redogörelsen, att staten jämlikt legodriftsavtalet äger rätt att kontrollera gruvaktiebolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning. Kontrollerande myndighet är kommerskollegium, till vilket bolaget har att månatligen avgiva rapport beträffande såväl den egentliga legodriftens tekniska och ekonomiska resultat som anläggningsverksamheten. För varje kalenderår skall definitiv avräkning avlämnas senast den 30 april närmast efterföljande år.

¹ Med Nagruvan.

Med anledning av en av statens sakrevision i skrivelse den 26 juni 1945 gjord framställning har Kungl. Maj:t genom beslut den 31 december 1945 bemyndigat kommerskollegium bl. a. att med lämpliga personer träffa överenskommelse om utövande av kontroll över avtalets efterlevnad. Med stöd av bemyndigandet har kollegium enligt redogörelsen vidtalat förutvarande gruvdisponenten Georg Fagerberg och förutnämnde revisorn Carl Einar Larsson att utöva viss teknisk respektive kameral kontroll av legodriften.

Förslaget till nytt legodriftsavtal.

I sin skrivelse den 10 januari 1950 berör *kommerskollegium* först möjligheterna att framdeles utnyttja de kvarlämnade blyzinkmalmerna i Rävlidengruvan. Kollegium framhåller, att anrikningsverket i Kristineberg, där råmalmerna från gruvan anrikas, icke är inrättat för behandling av blyzinkmalm och att en utbyggnad på kronans bekostnad av verket i syfte att möjliggöra behandling av sådan malm icke kan anses ekonomisk. Tillgången på blyzinkmalm i gruvan uppgår nämligen enligt hittills gjorda uppskattningar endast till ca 300 000 ton. Även om ytterligare ett 100 000-tal ton skulle kunna påvisas genom undersökningar anser kollegium malm-basen vara för liten för att motivera en dylik utbyggnad. Dessutom har malmen vid företagna laboratorieprov visat sig svår att anrika och kan icke väntas ge fullt tillfredsställande utbyte vid anrikningen, såvida icke ytterligare ganska omfattande forskning skulle ge mera lovande resultat. Kollegium har därför ansett, att legodriften vid Rävlidengruvan bör tills vidare nedläggas, när nu kända tillgångar av kopparmalm ovan 120 meters nivå blivit uttagna. Detta beräknas vara fallet under år 1950, d. v. s. före utgången av giltighetstiden för nu löpande legodriftsavtal.

Av kommerskollegii skrivelse och den därvid fogade redogörelsen för legodriften framgår sålunda, att av de staten tillhöriga malmfyndigheterna i Västerbottens län för närvarande endast gruvorna i Adakfältet komma i fråga för fortsatt utnyttjande efter år 1950. Kollegium utgår i skrivelsen från att sistnämnda gruvor även i fortsättningen böra utnyttjas genom legodrift och har med skrivelsens överlämnat ett utkast till nytt legodrifts-avtal med Bolidens gruvaktiebolag. Avtalsutkastet avser de utmål inom Adakfältet, inom vilka brytning pågått eller nu pågår, och sådana angränsande utmål, där brytning, såvitt nu kan bedömas, är tänkbar.

I detta sammanhang berör kommerskollegium frågan om utnyttjandet av den ej långt från Adakfältet belägna Rudtjebäcksgruvan, vilken fyndighet påvisats och undersökts av Sveriges geologiska undersökning. Vid undersökningsarbetena, som beräknas bli avslutade under år 1950, har konstaterats en betydande malukropp, bestående av ganska rik svavelkis med mindre mängder zink och koppar. Kollegium anser starka skäl tala för att en eventuell framtida drift i Rudtjebäcksgruvan ställes under samma ledning som legodriften i Adakfältet men förklarar sig ännu icke berett att fatta ståndpunkt i frågan, huruvida drift i gruvan bör påbörjas.

Beträffande de närmare bestämmelserna i det föreslagna avtalet må hänvisas till avtalsutkastet, vilket såsom bilaga (*Bilaga C*) torde få fogas till statsrådsprotokollet. I skrivelsen lämnar kommerskollegium en redogörelse för skiljaktigheterna mellan det nu gällande legodriftsavtalet och det framlagda avtalsutkastet. Härav framgår, att åtskilliga av de föreslagna avtalsändringarna äro av redaktionell art eller betingade av att legodriften i Rävliidenfältet förutsättes upphöra. I följande avseenden föreligga dock enligt skrivelsen mera väsentliga skiljaktigheter.

Såväl det första som det nu löpande legodriftsavtalet har ingåtts för en tid av fem år. Enligt det föreliggande förslaget skulle det nya legodriftsavtalet komma att erhålla en giltighetstid av tio år. Kommerskollegium anför, att det ansetts lämpligt att nu, sedan formerna för legodriften ha vunnit en viss stadga, välja en längre avtalsperiod. Den föreslagna avtalstiden sammanfaller enligt kollegium ganska nära med den tid, under vilken arbete beräknas kunna pågå vid de för närvarande bearbetade gruvfyndigheterna i Adakfältet.

På begäran av Bolidens gruvaktiebolag har i avtalets tredje paragraf föreslagits ett tillägg, innebärande att styckemalm och slig från legodriftsgruvorna övertagas av bolaget för bearbetning vid bolagets smältverk i Rönnskär endast om kopparhalten överstiger 15 %. Kommerskollegium anmärker, att de malmprodukter, som för närvarande utvinnas vid gruvdriften, hålla 25—30 % koppar.

I § 4 ha införts nya bestämmelser rörande sättet att fastställa värdet av de till Rönnskär levererade malmprodukterna från legodriftsgruvorna. Här om anför kommerskollegium.

Enligt nu gällande avtal erhålles malmvärdet som skillnaden mellan å ena sidan värdet under leveransåret av utvinnbara innehållet av koppar, silver och guld enligt bolagets vid försäljning erhållna medelnettopris, och å andra sidan bolagets verkliga kostnader under året för motsvarande förädlingsverksamhet, inklusive administrations- och allmänna kostnader, försäkringar, fastighetsskatter och normala kapitalkostnader m. m. I princip kan en sådan beräkning kanske betraktas som relativt enkel men ställer sig i verkligheten mycket komplicerad, både vid genomförandet och vid kontrollen, och förutsätter att bolagets bokföring är upplagd på visst sätt.

Avtalsutkastet är i stället upprättat från den utgångspunkten att värdena å i kopparmalmen ingående koppar, silver och guld fastställas med ledning av formler, uppbyggda på liknande sätt, som de formler, vilka Bolidenbolaget och andra köpare av kopparmalm allmänt använda vid malmköp. Formlernas konstruktion framgår närmare av avtalsutkastet, här må blott anföras följande principiella synpunkter. Liksom i nu löpande avtal beräknas värdet med ledning av bolagets under leveransåret erhållna medelnettopris fritt ombord fartyg eller fritt å banvagn Rönnskärsverken. Malmens metallinnehåll beräknas liksom hittills med ledning av vid malmens leverans till Rönnskärsverken tagna och analyserade prov. Smältförlusterna äro antagna till samma som i gällande avtal, med undantag av att smältningsförlusten i fråga om silver sänkts från 31,1 gram till 30 gram per ton malm. Från det så erhållna värdet i malmen av dennas innehåll av utvinnbar metall dragas därefter ett och i fråga om koppar två så kallade smältavdrag, avsedda att täcka smältverkets samtliga kostnader och vinst.

Malmköp torde i regel uppgöras för ett år i sänder eller kortare tid. Storleken av smältavdragen blir då föremål för underhandling vid varje uppgörelse mellan köpare och säljare. I förevarande fall har, för undvikande av årsvis eller oftare återkommande förhandlingar, förutsatts, att smältavdragen fastställas för varje kalenderår med ledning av ett visst, på särskilt sätt beräknat index, varvid 1948 skall vara basår. Vid fastställandet av sätet för beräkning av index har legat till grund en undersökning av huru smältverkets vid Rönnskär kostnader äro ungefärligen sammansatta.

Enligt § 5 i gällande legodriftsavtal skola kostnaderna för konstruktionsarbeten, vilka utföras av bolaget för legodriften, beräknas efter Svenska teknologföreningens normer. Dessa äro emellertid, framhåller kommerskollegium, besvärliga att tillämpa i förekommande specialfall och icke särskilt fördelaktiga för kronan. Ifrågavarande regel har därför i avtalsutkastet ändrats så, att dylika arbeten skola upptagas till självkostnadspris.

Under § 6 återfinnas bestämmelser rörande den årliga avräkningen med Bolidens gruvaktiebolag. Bland dessa bestämmelser märkas bl. a. vissa regler för beräkningen av legodriftens andelar i kostnaderna för bolagets centrala gruvförvaltning och huvudkontor, i kostnaderna för bolagets försäljningskontor i Boliden samt i övriga försäljningskostnader. I avtalsutkastet har under punkt II b) till dessa regler fogats en bestämmelse, innebärande att ifrågavarande andelar må, efter särskild överenskommelse, upptagas i avräkningen till viss fastställd procent av nedlagda drift- och anläggningskostnader respektive — i fråga om legodriftens andel i försäljningskontorskostnaderna — av fakturavärdet av sådana produkter, som bolaget försäljer för kronans räkning. Vid tillämpning av detta tillägg, som bolaget föreslagit för att kunna förenkla avräkningsförfarandet, skulle enligt kollegium fördelas vinnas i fråga om genomförandet och kontrollen av avräkningen. Kollegium förklarar sig vilja framdeles — för den händelse kollegii förslag till nytt avtal skulle gillas — till Kungl. Maj:ts prövning framlägga förslag angående tillämpningen av ifrågavarande tillägg.

I § 6 punkt II c) av gällande legodriftsavtal finnes en bestämmelse att för legodriften avsett, i bolagets centralförråd befintligt material skall vid beräkning av viss bolaget tillkommande räntegottgörelse anses ha ett värde av 500 000 kronor. Denna har föreslagits skola utgå. Kommerskollegium framhåller, att lagerhållningen numera icke torde behöva vara fullt så stor som tidigare och att den i varje fall torde komma att minskas mot slutet av legodriften.

Såsom framgår av § 6 punkt II d) i avtalsutkastet har bolagets ersättning för omhänderhavandet av legodriften föreslagits till 10 % av det på visst sätt beräknade driftsöverskottet. Motsvarande ersättning är i gällande legodriftsavtal fastställd till 15 %. Enligt kommerskollegium har minskningen ansetts motiverad av de i § 4 av avtalsutkastet föreslagna nya principerna för beräkning av värdet av de malmprodukter som levererats till bolaget.

Enligt § 10 i avtalsutkastet skall bolaget ha företrädesrätt, icke blott — såsom stadgats i gällande avtal — till att på arrende övertaga legodriftsgruvorna, utan även till fortsatt legodrift vid gruvorna. Denna företrädesrätt

är emellertid betingad av att enighet vinnas om villkoren för ett nytt avtalsförhållande.

Kommerskollegium har undersökt, huru de föreslagna bestämmelserna skulle ha verkat i ekonomiskt avseende, om de tillämpats på legodriften i Adakfältet under åren 1946—1948. Undersökningen har visat, framhåller kollegium, att kronan tillkommande driftsöverskott skulle ha ställt sig betydligt större än det till kronan enligt gällande legodriftsavtal inbetalda beloppet, som uppgått till omkring 3 000 000 kronor. Statens merinkomst skulle enligt kollegii beräkningar ha utgjort ca 6 000 kronor för alla tre åren tillsammans.

Slutligen erinrar kommerskollegium om att Bolidens gruvaktiebolag genom särskilt avtal (se Bilaga B) till kronan för den tid löpande legodriftsavtal omfattar upplåtit bolaget tillhöriga andelar i vissa utmål i Adakfältet. Kollegium föreslår att avtalet i fråga förnyas och därvid får samma giltighetstid som det blivande legodriftsavtalet.

Kommerskollegium hemställer om bemyndigande att för Kungl. Maj:t och kronan med Bolidens gruvaktiebolag träffa avtal om dels legodrift, dels ock upplåtelse till kronan av bolagets andelar i utmål i Adakfältet på i hudsak de föreslagna villkoren.

Över framställningen ha infordrade yttranden avgivits av statskontoret och Sveriges geologiska undersökning. *Statskontoret* anför.

Legodriften av de förhållandevis värdefulla, kronan tillhöriga gruvorna i Adakfältet har icke ställt sig särskilt ekonomiskt förmånlig för statsverket. Även med ett förhållandevis högt kopparpris kan nämligen denna icke beräknas lämna något överskott, sedan statsverkets kapitalkostnader blivit täckta. Det oaktat anser sig statskontoret icke nu kunna förorda övergång till annan driftsform, enär inom tio år fältet beräknas vara utbrutet. Ämbetsverket tillstyrker därför, att nytt avtal träffas med Bolidens gruvaktiebolag om legodrift av gruvorna under den återstående tioårsperioden. Följverkningarna för staten av de nya bestämmelserna i det föreliggande avtalsförslaget äro för en icke fackkunnig myndighet mycket svåra att överblicka. Statskontoret nödgas förutsätta, att de statliga förhandlingarna uppnått de bästa villkor, som i nuvarande läge kunna erhållas av gruvaktiebolaget.

Sveriges geologiska undersökning har i sitt remissvar anfört, att från dess sida anledning icke finnes till någon erinran mot kommerskollegii förslag.

Ytterligare investeringar i samband med legodriften.

Till fullgörande av statsverkets skyldighet enligt legodriftsavtalen att tillhandahålla bolaget medel för anläggningar och tillredningsarbeten för malm-brytningen samt för anskaffande av vissa maskiner m. m. har riksdagen anvisat anslag å sammanlagt 14 126 500 kronor. De särskilda anslagsbeloppen framgå av följande uppställning.

Budgetår	Proposition nr	Riksdagens skrivelse nr	Anslag
1940/41	77/1940 u	96/1940 u	12 000 000
1941/42	119/1942	253/1942	2500 000
1942/43	119/1942	253/1942	3 000 000
1943/44	295/1943	344/1943	5 400 000
1945/46	229/1945	459/1945	300 000
1946/47	311/1946	524/1946	1634 000
	128/1947	380/1947	2250 000
1947/48	128/1947	380/1947	500 000
1948/49	160/1948	251/1948	672 500
	2/1949,	28/1949	2270 000
	bil. 17, p. 2		
1949/50	1/1949,	30/1949	600 000
	bil. 31, p. 3		
Summa kronor			14 126 500

Dessutom har under tionde huvudtiteln för budgetåret 1948/49 (prop. 160/1948, r. skr. 251/1948) anvisats ett reservationsanslag å 30 000 kronor att användas till bidrag till vatten- och avloppsledningar i den privata bebyggelsen Björkland i närheten av Adakfältet.

Rörande frågan om anvisning av ytterligare medel för tillredningsarbeten i Adakfältet m. m. må först nämnas, att kommerskollegium i skrivelse den 19 november 1948 begärde anslag å sammanlagt 1 270 000 kronor till investeringar i nämnda gruvfält. Av ifrågavarande belopp skulle enligt skriven 175 000 kronor användas för tillredningsarbeten i Adakgruvan och 1 017 000 kronor för tillredningsarbeten i Lindsköldsgruvan. Kollegium framhöll, att för uttagande av återstående kända kopparmalmskvantiteter i dessa gruvor inga ytterligare investeringar av liknande natur torde erfordras annat än om en höjning av löne- och prisnivån skulle nödvändiggöra ny omprövning av kostnadskalkylerna. Av det begärda anslaget avsågos i övrigt 21 000 kronor till anskaffning av vissa reservmaskiner och återstoden, eller 57 000 kronor, till oförutsedda smärre anläggningar, nyanskaffningar och kompletteringar för driften i Adakfältet. På därom av Kungl. Maj:t i anledning av skrivelsen framställda förslag anvisade riksdagen — såsom framgår av den förut åberopade uppställningen — år 1949 dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 ett investeringsanslag å 270 000 kronor (skr. nr 28), dels ock för budgetåret 1949/50 ett investeringsanslag å 600 000 kronor (skr. nr 30). Dessa anslag å sammanlagt 870 000 kronor skulle enligt kollegii beräkningar motsvara medelsbehovet under nyssnämnda budgetår för ifrågavarande arbeten m. m. Beträffande medelsanvisningen för arbeten, som låge längre fram i tiden, skulle kollegium senare vid lämplig tidpunkt inkomma med förslag. För närmare kännedom om innehållet i kollegii skrivelse och om de skäl, som åberopats för den av Kungl. Maj:t

¹ Anvisat å tilläggsstat I.

² » » » II.

föreslagna medelsanvisningen, torde få hänvisas till 1949 års statsverksproposition (bil. 31, punkt 3).

I sin skrivelse den 16 september 1949 har *kommerskollegium* hemställt om ytterligare anslag för ifrågavarande tillredningsarbeten i Adak- och Lindsköldsgruvorna samt för vissa andra ändamål i samband med driften vid Adakfältet. Kollegium anför, att någon justering av tidigare beräkningar beträffande kostnaderna för tillredningsarbetena m. m. icke befunnits påkallad. Då av det för ändamålet begärda anslaget å 1 270 000 kronor tidigare anvisats ett belopp av 870 000 kronor, skulle sålunda nu erfordras ett anslag å 400 000 kronor. På grund av föreläggande av vederbörande länsstyrelse ha emellertid, framhåller kollegium, av det belopp om 57 000 kronor, som avsetts till oförutsedda smärre anläggningar, nyanskaffningar och kompletteringar, ca 40 000 kronor redan måst reserveras för utförande av skyddsrum vid Adakfältet. Av anslagsposten i fråga äro sålunda för närvarande endast omkring 17 000 kronor disponibla. Detta belopp anser kollegium vara för litet i förhållande till de behov, varmed man bör räkna. Kollegium hemställer därför, att ytterligare 46 325 kronor anvisas till oförutsedda smärre anläggningar, nyanskaffningar och kompletteringar för legodriften. Vidare anholder kollegium, att medel måtte anvisas till anskaffning av viss ny utrustning för anläggningarna vid Adakfältet, nämligen en spårvåg att användas under jord i Adakgruvan och en reservtrumma till sligtorkningsanläggningen. Kostnaderna härför beräknas till 12 000 respektive 8 000 kronor.

Kommerskollegium anmäler samtidigt, att det av 1948 års riksdag anvisade anslaget å 672 500 kronor, vilket avsåg tillredningsarbeten i Adakgruvan, uppförande och kompletteringar av arbetarbostäder samt anskaffning av vissa maskiner m. m., visat sig otillräckligt. Bristen beräknas uppgå till 70 658 kronor 75 öre. Härav belöpa sig enligt kollegium 33 000 kronor på de egentliga tillredningsarbetena under jord, vilka blivit mera omfattande och svårare än förutsatt, 27 900 kronor på arbetarbostäderna samt 9 758 kronor 75 öre på övriga objekt. Däremot förutses ett överskott, uppgående till 41 650 kronor, å de av 1947 års riksdag anvisade anslagen om tillhoppa 750 000 kronor, vilka gällde förberedande arbeten i Lindsköldsgruvan m. m. Vidare beräknar kollegium, att av ett belopp om 52 500 kronor, som Kungl. Maj:t med stöd av särskilt bemyndigande av 1949 års riksdag (skr. nr 30) ställt till förfogande för inredning och utrustning av vissa byggnader i Adakfältet och som skolat bestridas av tidigare anvisade anslagsmedel, 5 335 kronor 39 öre icke behöva tagas i anspråk. Under förutsättning att besparingarna få avräknas mot förenämnda brist, skulle för att helt täcka denna ytterligare erfordras ett belopp av (70 658: 75 — 41 650: — — 5 335: 39 =) i runt tal 23 675 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer kommerskollegium, att till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. för budgetåret 1950/51 måtte anvisas ett investeringsanslag av (400 000 + 46 325 + 12 000 + 8 000 + 23 675 =) 490 000 kronor.

Departementschefen.

Mellan kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan samt Bolidens gruvaktiebolag träffades i slutet av år 1940 en överenskommelse, enligt vilken bolaget skulle ombesörja brytning, transport och anrikning av malm vid vissa staten tillhöriga gruvfyndigheter i Bjurfors-, Rävliiden- och Adakfälten inom Västerbottens län. Avsikten var att genom utnyttjande av nämnda gruvfyndigheter förbättra landets försörjning med metaller, särskilt koppar. Ifrågavarande överenskommelse — det första s. k. legodrifts-avtalet — gällde för åren 1941—1945.

Efter förslag av särskilda utredningsmän träffade staten år 1945 med bolaget nytt avtal angående utnyttjandet efter nämnda år av ifrågavarande malmtillgångar. Avtalet innebar, att legodriften inom Rävliiden- och Adakfälten — malmtillgångarna i Bjurforsfältet hade uttömts under den första avtalsperioden — skulle fortsätta till och med år 1950 efter i stort sett samma riktlinjer som tidigare.

Genom beslut den 4 mars 1949 har Kungl. Maj:t uppdragit åt kommerskollegium att med biträde av vissa sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag rörande det fortsatta utnyttjandet av ifrågavarande gruvfyndigheter och att i sådant syfte med bolaget upptaga överläggningar i ämnet. Kommerskollegium har nu inkommit med ett förslag, som går ut på att nytt avtal skulle träffas med bolaget angående fortsatt legodrift inom Adakfältet; gruvdriften inom Rävliidenfältet, vars tillgångar av brytvärda kopparmalmer beräknas bli uttömda under loppet av innevarande år, skulle däremot nedläggas.

Såsom framgår av den vid kommerskollegii förslag fogade redogörelsen har legodriften inom de berörda gruvfälten under den gångna tiden lämnat icke oväsentliga tillskott till landets försörjning med koppar. För åren 1941—1948 lämnas i redogörelsen definitiva uppgifter, enligt vilka mängden färdig metall, som utvunnits ur malmprodukter från legodriftsgruvorna, beräknas ha utgjort sammanlagt 22 823 ton koppar, 19 052 kg silver och 194 kg guld. Enligt under hand meddelade preliminära uppgifter beräknas produktionsresultatet av legodriften under år 1949 till 4 491 ton koppar, 2 739 kg silver och 47 kg guld. Under hela legodriftstiden ha därjämte erhållits vissa kvantiteter zinkslig och kisslig.

I fråga om betingelserna för det fortsatta utnyttjandet av malmfyndigheterna inom legodriftsfälten framhåller kommerskollegium, att de för närvarande brutna tillgångarna av kopparmalm i Rävliidengruvan beräknas bli helt uttömda under loppet av år 1950. I gruvan kvarstå därefter enligt kollegium dels vissa zinkblymalmer och dels ytterligare kopparmalm på jämförelsevis stort djup. För zinkblymalmerens tillvaratagande saknas emellertid för närvarande nödiga anordningar och kollegium anser det med hänsyn till den förhållandevis ringa malmbasen icke ekonomiskt motiverat att dylika utföras på kronans bekostnad. Huruvida den återstående kopparmalmen kan tillgodogöras i kommersiell drift är ännu icke klarlagt. Det eko-

nomiska utfallet av legodriften vid gruvan har icke varit sådant att mera ingående undersökningar ansetts motiverade.

Med hänsyn till nu nämnda förhållanden anser jag i likhet med kommerskollegium, att driften vid Rävlidengruvan bör nedläggas, när den hittills brutna kopparmalmen blivit uttagen. Jag förutsätter emellertid, att kollegium i framtiden har sin uppmärksamhet riktad på eventuella möjligheter att utnyttja de återstående malmtillgångarna i gruvan.

Adakfältet omfattar de förnämsta av de malmfyndigheter, som hittills berörts av legodriften. De återstående malmtillgångarna inom Adakfältet kunna enligt kollegium vid ingången av år 1949 beräknas ha uppgått till i runt tal 1 500 000 ton. Om gruvdriften inom Adakfältet får fortsätta, kommer därstädes att kunna brytas högst omkring 175 000 ton malm årligen, vilken kvantitet svarar mot anrikningsverkets kapacitet. Enligt vad jag inhämtat har malmfångsten de senaste åren — sedan 1946 — hållit sig i närheten av denna siffra. Den ur malmprodukterna från fältet utvinnbara mängden metallisk koppar beräknas under samma tid ha något överstigit 3 000 ton per år. Åtminstone för de närmaste åren bör man enligt kollegium kunna påräkna en årlig malmbrytning — och därmed kopparproduktion — av nu nämnda storleksordning.

Den svenska kopparproduktionen är icke större än att vårt land för sin försörjning med koppar blir beroende av importen från skilda länder. Möjligheterna till import äro emellertid ännu så pass ovissa, att enligt min mening landets egna tillgångar av kopparmalm böra utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt. Jag anser sålunda önskvärt, att gruvdriften i Adakfältet fortsättes och upprätthålles i den omfattning, som fyndigheternas beskaffenhet och anläggningarnas produktionskapacitet kunna tillåta.

Som statskontoret framhåller i sitt remissyttrande har legodriften av statens gruvor i Adakfältet icke ställt sig särskilt ekonomiskt förmånlig för statsverket. Statskontoret anför, att driften även vid ett förhållandevis högt kopparpris icke kan beräknas lämna något överskott, sedan statsverkets kapitalkostnader blivit täckta. Det är icke ens säkert, att full täckning kommer att erhållas för ifrågavarande kapitalkostnader. Det i anläggningar m. m. inom Adakfältet nedlagda kapitalet beräknas av kommerskollegium komma att uppgå till sammanlagt omkring 12 500 000 kronor. Legodriften inom fältet har för tiden till och med år 1948 lämnat överskott om sammanlagt ca 3 000 000 kronor. Återstående i gruvdriften investerat kapital utgör sålunda omkring 9 500 000 kronor. På grundval av det överskott å legodriften, som uppkom år 1948, kunde man visserligen antaga, att det återstående kapitalet skulle bli slutamorterat under loppet av sex år, räknat från och med år 1949. Frågan om detta antagande är riktigt står emellertid i sammanhang med världsmarknadspriset på koppar, vilket brukar vara underkastat avsevärda fluktuationer. De år 1948 och 1949 tämligen höga kopparpriserna kunna givetvis sjunka. I sådant fall skulle utsikterna till full täckning av kapitalkostnaderna för Adakfältet, i vilka utom amortering även bör medräknas ränta å legodriftskapitalet, te sig mindre gynnsamma.

Oavsett det nu sagda är det emellertid uppenbart, att icke obetydliga bidrag till amortering av legodriftskapitalet kunna förutses, därest driften i Adakfältet får fortsätta. Skulle däremot driften nu nedläggas, finge en stor del av kapitalet anses förlorad. Det ekonomiska resultatet av kopparrproduktionen bör f. ö. också ses i belysning av det förut antydda förhållandet att det i Adakfältet nedlagda kapitalet delvis tillskjutits under en tid, då vårt land var nödsakat att till priset även av mycket dryga kostnader säkra sin kopparförsörjning.

Kommerskollegium har utgått från, att malmfyndigheterna i Adakfältet även i fortsättningen skola utnyttjas genom legodrift i det nuvarande legodriftsavtalets bemärkelse. Det har icke närmare undersökts, huruvida någon annan driftsform eller form för upplåtelse skulle medföra gynnsammare resultat för statsverket. Alternativt skulle kunna övervägas gruvdrift i statens egen regi. Jag vill emellertid erinra om att staten icke förfogar över anläggningar för malmprodukternas vidare förädling till metaller. Då jag för närvarande, med hänsyn bl. a. till att Adakfältet beräknas vara utbrutet inom tio år, icke är beredd att förorda, att staten investerar kapital för uppförande av dylika anläggningar, och då det vidare måste anses värdefullt att för gruvfyndigheternas utnyttjande få anlita bolagets erfarenheter och produktionsresurser på såväl gruvdriftens som malmförädlingens område, kan jag i likhet med statskontoret icke förorda övergång till någon ny driftsform. Jag tillstyrker sålunda, att nytt avtal om fortsatt legodrift i Adakfältet träffas med bolaget.

Det av kommerskollegium framlagda utkastet till nytt legodriftsavtal uppvisar, jämfört med det nu gällande avtalet, åtskilliga skiljaktigheter. I flera fall ha dessa, såsom kollegium framhåller, betingats av redaktionella skäl eller av att driften vid Rävliidenfältet skall nedläggas. Emellertid förekomma även andra ändringar, vilka äro av mera genomgripande natur och vilka kunna tänkas medföra ekonomiska konsekvenser för statsverket. Jag vill i första hand fästa uppmärksamheten på att i § 4 en ny metod föreslås för beräkningen av värdet av de till bolaget levererade malmprodukterna. Hittills har detta värde beräknats såsom skillnaden mellan å ena sidan värdet av det utvinnbara metallinnehållet i malmprodukterna enligt av bolaget vid försäljning erhållna, medelnettopriser och å andra sidan bolagets verkliga, d. v. s. av bokföringen framgående kostnader för utvinning av motsvarande mängder av respektive metaller. Kollegium föreslår nu i förenklingsyfte, att värdet å malmen i fortsättningen skall beräknas med anlitande av vissa formler, vilka uppgivas vara allmänt i bruk vid malmköp. Då formelerna icke synas innebära någon principiell förändring av beräkningssättet, finner jag i och för sig icke anledning till erinran mot detta förslag. I formelerna ingå emellertid vissa s. k. smältavdrag, vilka avses motsvara bolagets kostnader för utvinning av metall ur malmprodukterna och vilka vanligen bruka fastställas genom årliga förhandlingar mellan säljare och köpare. Enligt avtalsutkastet skulle dessa smältavdrag i här förevarande fall beräknas för kalenderår enligt ett för ändamålet konstruerat indexförfarande, varvid man till grund för beräkningen skulle lägga vissa, i avtalet fastställda

smältavdrag, avseende år 1948. För närmare kännedom om förfarandet torde jag få hänvisa till § 4 i avtalsutkastet. Till skillnad från den hittills använda beräkningsmetoden synes den nu föreslagna innebära att man vid uppskattningen av bolagets förädlingskostnader binder sig för en viss i avtalet angiven procentuell fördelning av totalkostnaderna på olika slag av produktionsmedel, nämligen arbetskraft, industriförnödenheter, bränsle och övrigt. I betraktande av möjligheterna till framtida tekniska förbättringar och rationaliseringsåtgärder, varigenom ifrågavarande kostnadsfördelning i verkligheten kan komma att förändras på ett ur kostnadssynpunkt fördelaktigt sätt, kunna betänkligheter anföras mot ett dylikt förfarande. Emellertid har, efter vad jag inhämtat, i samband med avtalsförhandlingarna hänsyn i viss utsträckning tagits till möjligheterna till tekniska framsteg och rationaliseringsåtgärder. Vidare har föreslagits att bolagets andel i driftsöverskottet från legodriftsgruvorna skall nedsättas från nuvarande 15 % till 10 %. Enligt en av kommerskollegium verkställd beräkning skulle, därest bestämmelserna i avtalsutkastet hade tillämpats på legodriften under åren 1946—1948, staten ha åtnjutit en merinkomst av 6 000 kronor för alla tre åren tillsammans i förhållande till det verkliga, till staten inlevererade överskottet för nämnda år. De nya bestämmelserna synas sålunda icke innebära någon väsentlig förändring av de ekonomiska villkoren för legodriften. Med hänsyn till samtliga nu anförda omständigheter kan jag tillstyrka att det nyssnämnda beräkningsförfarandet fastställs, särskilt som det enligt kollegium väntas medföra en väsentlig förenkling av kontrollen och den årliga avräkningen i samband med legodriften.

Bland de i § 6 av avtalsutkastet intagna bestämmelserna rörande den årliga avräkningen med bolaget återfinnas vissa regler för beräkningen av legodriftens andelar av kostnader, som äro gemensamma för flera avdelningar inom bolaget. Enligt avtalsutkastet [§ 6 II b) andra stycket] skola de allmänna omkostnaderna i Boliden fördelas på vissa, icke närmare angivna avdelningar. Jag anser önskvärt, att denna bestämmelse förtydligas på lämpligt sätt, så att klarhet vinnes om vilka avdelningar som anses skola medtagas vid kostnadsfördelningen. Förtydligandet torde kunna ske utan ändring av avtalets lydelse genom tilläggsöverenskommelse i samband med undertecknandet av avtalet.

Det i § 6 II b) intagna tillägget, enligt vilket legodriftens andelar i de gemensamma kostnaderna efter särskild överenskommelse skulle få upptagas i den årliga avräkningen med vissa fastställda procenttal av nedlagda drifts- och anläggningskostnader respektive fakturavärdet av de produkter, som av bolaget försäljas för kronans räkning, synes motiverat huvudsakligen av förenklingsskäl. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter särskild framställning av kommerskollegium pröva i vad mån och på vilka villkor ifrågavarande tilläggsbestämmelse skall tillämpas.

Det nya legodriftsavtalet har av kommerskollegium föreslagits skola träffas för en tid av tio år. De förut ingångna legodriftsavtalen ha båda haft en giltighetstid av endast fem år. Ehuru icke oväsentliga förändringar föreslagits i det framlagda avtalsutkastet, vilkas ekonomiska konsekvenser ej

med full säkerhet kunna förutses, finner jag övervägande skäl tala för den längre avtalsperioden, som ungefärligen motsvarar den antagliga återstående brytningstiden för Adakfältet. I detta sammanhang vill jag även erinra om bolagets i § 7 stadgade skyldighet att efter sex månader från det skriftlig anmodan därom erhållits upphöra med legodriften, om det är uppenbart att denna kommer att uppvisa underskott enligt avtalet.

Då jag icke i övrigt har något att erinra mot de i avtalsutkastet föreslagna bestämmelserna, kan jag förorda, att nytt legodriftsavtal träffas i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Jämväl det nu gällande avtalet om upplåtelse till kronan av bolaget tillhöriga andelar i Adakfältet torde i enlighet med kollegii förslag böra förnyas för samma tid som legodriftsavtalet. Med hänsyn till legodriftens betydelse och omfattning torde emellertid, innan de nya avtalen träffas, riksdagens yttrande i ärendet böra inhämtas.

Beträffande frågan om anvisning av ytterligare medel till investeringar i gruvanläggningarna i Adakfältet vill jag först erinra om att kommerskollegium i skrivelse den 19 november 1948 begärde 1 270 000 kronor till vissa tillredningsarbeten i Adakfältet m. m. Efter förslag av Kungl. Maj:t i föregående års statsverksproposition anvisade riksdagen anslag å sammanlagt 870 000 kronor, vilket belopp enligt kollegium skulle vara tillräckligt för att täcka kostnaderna för ifrågavarande tillredningsarbeten m. m. under budgetåren 1948/49 och 1949/50. Kollegium har nu efter kontrollräkning av medelsbehovet anhållit, att återstående belopp av 400 000 kronor måtte anvisas för det i berörda skrivelse avsedda ändamålet. Då jag, såsom frångår av vad tidigare anförts, förutsätter, att legodriften inom Adakfältet kommer att fortgå i samma omfattning som hittills, tillstyrker jag kollegii hemställan. Likaledes förordar jag, att medel anvisas till anskaffning av en spårväg att användas under jord i Adakgruvan och en reservtrumma till sligtorkningsanläggningen, vilken utrustning är behövlig för gruvdriftens behöriga gång. Kostnaderna för ifrågavarande materiel beräknas av kollegium till 12 000 respektive 8 000 kronor.

Vid en industriell rörelse med den omfattning legodriften numera uppnått torde det icke kunna undvikas, att behov tid efter annan uppstår av smärre nyanläggningar, nyanskaffningar och kompletteringar, vilka icke kunnat förutses. För detta ändamål har kommerskollegium i sina beräkningar av medelsbehovet för legodriften tidigare upptagit ett belopp av 57 000 kronor. Av detta belopp ha 40 000 kronor redan måst tagas i anspråk för utförande av skyddsrum vid Adakfältet. I fortsättningen skulle sålunda endast 17 000 kronor kunna disponeras för oförutsedda ändamål. Då jag i likhet med kollegium finner detta belopp vara för litet i förhållande till de behov, varmed man bör räkna, biträder jag kollegii hemställan om anvisande av ytterligare medel till oförutsedda smärre anläggningar, nyanskaffningar och kompletteringar i samband med legodriften. Jag har icke någon erinran mot det av kollegium föreslagna beloppet, 46 325 kronor.

Kommerskollegium har vidare anmält att det av 1948 års riksdag för till-

redningsarbeten i Adakgruvan m. m. anvisade anslaget å 672 500 kronor visat sig otillräckligt. För att täcka den uppkomna bristen, vilken beräknas uppgå till 70 658 kronor 75 öre, anhåller kollegium dels om ytterligare anslag å 23 675 kronor, dels att få använda vissa besparingar om sammanlagt ca 46 985 kronor, som uppstått å andra förut anvisade anslag. Vad först angår det begärda ytterligare anslaget å 23 675 kronor till täckande av en del av den uppkomna bristen finner jag mig kunna tillstyrka detsamma.

Det sammanlagda nu erforderliga beloppet för ytterligare investeringar i gruvanläggningarna vid Adakfältet uppgår sålunda enligt kommerskollegii beräkningar till (400 000 + 12 000 + 8 000 + 46 325 + 23 675 =) 490 000 kronor.

Den återstående delen av nyssnämnda brist eller ca 46 985 kronor torde i enlighet med kommerskollegii förslag lämpligen böra täckas av medel, vilka för andra ändamål anvisats under investeringsanslaget till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. och å vilka överskott uppkommit.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte
dels inhämta riksdagens yttrande över föreliggande utkast till avtal rörande legodrift av vissa gruvor i Västerbottens län;

dels ock föreslå riksdagen att

till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 490 000 kronor; samt

godkänna vad jag förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Inguar J:son Rörs.

Avtal

mellan Kungl. Kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt Bolidens Gruvaktiebolag, å andra sidan, rörande legodrift av vissa gruvor i Västerbottens län.

§ 1.

Kronan överlåter åt bolaget att intill utgången av år 1950 med ensamrätt verkställa brytning i kronan tillhöriga och till kronan upplåtna malmfyndigheter inom följande utmål i Västerbottens län, nämligen

inom Adakfältet i Malå socken: Adakgruvan nr 2, Adakgruvan nr 3, Adakgruvan nr 3 A och Adakgruvan nr 3 B. Adakgruvan nr 20, Adakgruvan nr 22, Adakgruvan nr 31, Adakgruvan nr 34, Adakgruvan nr 35, Kuorbevaregruvan nr 15, Kuorbevaregruvan nr 15 a, Kuorbevaregruvan nr 15 b och Kuorbevaregruvan nr 15 c samt

inom Rävli den fältet i Lycksele socken: Rävli den nr 2, Rävli den nr 3, Rävli den nr 4, Rävli den nr 5 och Rävli den nr 6.

§ 2.

Bolaget åtager sig att på kronans bekostnad omhändervärd brytning, transport och anrikning av malmen från ovannämnda gruvor. Ifrågavarande malmbrytning, transport och anrikning kallas här nedan gemensamt legodriften.

Behövligen anrikning av malm från Rävli den fältet skall — i den utsträckning så befinnes möjligt — ske i bolagets anrikningsverk i Kristineberg, dock icke utan bolagets medgivande i större omfattning än per år 55 000 ton malm av ungefär hittillsvarande sammansättning och typ. Bolaget skall emellertid endast vara skyldigt att i anrikningsverket av ifrågavarande malm framställa andra sliger än hittills, därest kronan ersätter bolaget av sådan framställning föranledda kostnader för nyanläggningar och nyanskaffningar. Anrikningen skall ske enligt de planer för anrikningsverkets drift, vilka bolaget årligen uppgör under hänsynstagande till, bland annat, att nyss angivna maximala mängd malm, fördelad över året, tillföres det för Rävli den malmen avsedda störtshaktet i Kristineberg.

Kronan tillhandahåller utan kostnad för bolaget dispositionsrätten till de kronan tillhöriga markområden, som erfordras för legodriften ävensom för behövligen upplag och ledningar i anledning av densamma. I den mån dispositionsrätt till av andra ägda markområden erfordras, har kronan att träffa avtal därom.

Skulle nyanläggningar och nyanskaffningar för legodriften erfordras vid gruvorna i Adakfältet och Rävli den fältet, skall bolaget ombesörja dessa på kronans bekostnad.

Såsom nyanläggningar och nyanskaffningar skola räknas:

- 1) byggnader, maskiner och inventarier,
- 2) tillredningar i dagen, såsom röjningar, planeringar, dräneringar, vägar, ledningar och avfallsanläggningar,

3) tillredningar under jord utanför malmen, såsom jordavrymning, centralschaktanläggning och kommunikationsorter,

4) undersökningar med undantag av sådana undersökningar, som äro direkt föranledda av den fortlöpande malmbrytningen.

Bolaget har att i samråd med kommerskollegium uppgöra planer för legodriftens ordnande på ett rationellt sätt ävensom för erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar.

§ 3.

Av råmalm från de ifrågavarande gruvorna framställda kopparsliger ävensom kopparstyckemalm — om sådan tillgodogöres — övertagas av bolaget för vidare bearbetning i bolagets verk å Rönnskär (Rönnskärsverken), i den mån som verken äro inrättade härför och i den omfattning kapaciteten vid förfogbara tillgångar på stenkol och övriga förbrukningsartiklar det tillåter. Därest annan slig eller annan styckemalm än förut nämnts framställts, skall mellan kommerskollegium och bolaget träffas särskild överenskomelse om huruvida jämväl dylik slig eller malm skall övertagas av bolaget. För sliger och styckemalm från legodriften, som sålunda av bolaget övertagas och förädlas, skall priset beräknas enligt i § 4 angivna grunder.

Malmprodukter från de ovannämnda utmälen, vilka produkter icke bearbetas vid Rönnskärsverken, skola av bolaget för kronans räkning utbjudas till försäljning på enligt bolagets bedömning bästa erhållbara villkor. Dessa villkor skola före försäljningarnas genomförande prövas av kommerskollegium, som har att inom av bolaget begärd erforderlig tid meddela, huruvida villkoren godkännas. Godkännas icke försäljningsvillkoren, skall kommerskollegium meddela bolaget, hur med malmprodukterna skall förfaras.

§ 4.

Kopparslig och kopparstyckemalm, som levererats till Rönnskärsverken, värdesättes räknat vid verken enligt följande grunder:

a) Sligens och styckemalmens kopparinnehåll, minskat med 13 kg per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av elektrolytkoppar, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

b) Sligens och styckemalmens silverinnehåll, minskat med 31,1 gram per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av silver, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

c) Sligens och styckemalmens guldinnehåll, minskat med 1 gram per ton, värdesättes till det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen respektive malmen levereras, erhåller vid försäljning av guld, räknat fritt ombord eller fritt å banvagn Rönnskärsverken.

d) Från summan av de enligt a), b) och c) beräknade metallvärdena avdragas kostnaderna för sligens och malmens upparbetning (inklusive provtagning och analysering) till katoder och gjutning till wirebars, i den mån sådan omgjutning kräves, samt för ädelmetallernas framställning, allt enligt årets medelkostnad vid bolagets verk, ävensom för erforderliga transporter av metallerna. Härvid iakttages, att kostnaderna för rostning (inklusive infrakt och bäddning) fördelas lika per ton behandlade malmprodukter, skärstenssmältning räknas per ton behandlade malmprodukter efter genomsnittskostnaden för dylik smältning i därför använda ugnar, konvertering och raffinering av koppar med därtill hörande omsmältning räknas efter kopparinnehållet i behandlade malmprodukter, framställning av silver och guld räknas efter malmprodukternas innehåll av dessa metaller.

I framställningskostnaden inräknas en proportionell andel i dels Rönnskärsverkens administrations- och allmänna kostnader, inklusive försäkringar, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar, dels bolagets huvudkontors kostnader, likaledes inklusive försäkringar, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar. Avskrivningarna beträffande Rönnskärsverken av redan befintliga och eventuellt tillkommande anläggningar med ugnar och maskiner, som direkt tagas i anspråk för här ifrågavarande malmers behandling, utgår med 5 procent per år av ursprungliga anskaffningskostnaden, och ränta skall utgå med 2,36 procent per år å sistnämnda anskaffningskostnad. De den 1 januari 1944 befintliga, här avsedda anläggningar äro angivna i bilaga 1.

Rönnskärsverkens i föregående stycke omförmälda kostnader fördelas — i den mån fördelning skall ske — på bolagets huvudkontor samt på avdelningarna inom verken, inklusive verkens centralförvaltning, efter följande fördelningsgrunder:

1) kostnader för industriområde, samhälle och underhåll av byggnader, sjukvård, säkerhetstjänst och liknande efter antalet anställda;

2) kostnader för luftskydd och luftvärn efter anskaffningsvärde för byggnader, maskiner och inventarier;

3) kostnader för avskrivningar, räntor, fastighetsskatter, konsultationer, förenings- och försäkringsavgifter, resor och skjutsar, kontor (inklusive förvaltningspersonal), brukshotell och diverse kostnader efter de på respektive verk inom Rönnskärsverken nedlagda kostnaderna.

Centralförvaltningens andelar enligt 1) och 2) fördelas på Rönnskärsverkens övriga avdelningar i förhållande till nedlagda kostnader.

De på avdelningen kopparverket enligt ovan angivna fördelningsgrunder fallande andelarna fördelas på kopparverkets underavdelningar i förhållande till dessas arbetarantal, varefter produkter från legodriften deltaga i respektive underavdelningars andelar enligt i denna paragraf angivna fördelningsgrunder, d. v. s. beträffande underavdelningen för rostning i förhållande till kvantitet behandlade malmprodukter o. s. v.

Huvudkontorets kostnader fördelas på olika avdelningar av Rönnskärsverken, exklusive centralförvaltningen, och övriga avdelningar inom bolaget, exklusive centralförvaltningen i Boliden och försäljningskontoren, samt legodriftsgruvorna i förhållande till nedlagda kostnader, varefter den på kopparverket fallande andelen vidarefördelas enligt samma principer, som angivits för Rönnskärsverkens centralförvaltnings kostnader enligt ovan.

Därest även annan från de upplåtta gruvorna erhållen malmprodukt än kopparslig och kopparstyckemalm — exempelvis zinkmalm och blymalm — skulle komma att förädlas i Rönnskärsverken, skall sådan malmprodukt värdesättas enligt motsvarande grunder, som enligt ovan gälla för kopparmalmen.

§ 5.

a) De kostnader, som kronan enligt § 2 har att bestrida för nyanläggningar och nyanskaffningar ävensom för av bolaget för ifrågavarande nyanläggningar utförda konstruktionsarbeten å bolagets konstruktionskontor, vilka kostnader upptagas efter Svenska teknologföreningens normer, betalar kronan till bolaget efter rekvisition, dock att mellan kommerskollegium och bolaget kan träffas överenskommelse, att bolaget skall förskotta kostnaden för viss eller vissa dylika nyanläggningar och nyanskaffningar. Har dylik förskottering skett, skall bolaget vara berättigat att å sålunda utlagda belopp erhålla ränta efter 4 procent per år intill dess betalning sker.

b) Avlöningar till arbetare och tjänstemän liksom övriga utgifter för legodriften med tillhörande transporter förskottas av bolaget. Å dylika förskott utgår icke ränta.

§ 6.

Senast sex veckor efter utgången av varje kalendermånad skall bolaget till kommerskollegium avgiva rapport över verksamheten under kalendermånaden med uppgift på för kronan havda utgifter dels för nyanläggningar och nyanskaffningar och dels för legodriften, jämte approximativ beräkning av de under månaden framställda malmprodukternas värde jämlikt §§ 3 och 4 här ovan.

Efter utgången av varje kalenderår avlämnas senast den 30 april påföljande år av bolaget till kommerskollegium definitiv avräkning för kalenderåret upptagande

I. å e n a s i d a n

a) de av kronan enligt § 5 a) tillhandahållna medlen,

b) värdet jämlikt § 4 av alla under året till Rönnskärsverken levererade malmprodukter liksom värdet jämlikt § 3 av till andra levererade och av dem under året betalade malmprodukter;

II. å a n d r a s i d a n

a) samtliga de nyanläggnings- och nyanskaffningskostnader samt konstruktionskostnader, som kronan jämlikt § 2 har att bestrida,

b) samtliga legodriftskostnader, i vilka skola inräknas andelar i följande kostnader, nämligen omkostnaderna i Kristineberg, kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden och huvudkontoret samt bolagets försäljningskostnader.

För den anrikning, som sker i bolagets kross- och anrikningsverk i Kristineberg, skall legodriften debiteras kostnaderna, inklusive så stor andel i på detta kross- och anrikningsverk belöpande omkostnader, som motsvarar förhållandet mellan mängden i detta verk behandlat rågods från ifrågakvarande gruvfält och den i samma verk totalt behandlade rågodsmängden. I omkostnaderna skola inräknas förvaltningskostnader, fastighetsskatter, räntor och normala avskrivningar. Förvaltningskostnaderna skola inkludera andel i huvudkontorets kostnader enligt § 4 näst sista stycket samt andel i centrala gruvförvaltningens i Boliden kostnader. Avskrivningarna å för anrikning direkt i anspråk tagna anläggningar skola utgå med 5 procent per år å ursprungliga anskaffningskostnader, som ej bestritts av kronan. Ränta skall utgå med 2,36 procent per år å sistnämnda anskaffningskostnader.

Kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden fördelas d e l s på i Boliden befintliga avdelningar enligt de i § 4 d) tredje stycket 1) och 2) angivna normerna, d e l s på samtliga under gruvförvaltningen hörande avdelningar och legodriftsgruvorna enligt de i § 4 d) tredje stycket 3) och fjärde stycket angivna normerna.

Huvudkontorets kostnader fördelas på legodriftsgruvorna efter i § 4 näst sista stycket angivna grunder.

Bolagets försäljningskostnader fördelas enligt följande fördelningsgrunder, nämligen:

1) försäljningskostnader (såsom kostnader för lagring, urlastning, frakter och assuranter), direkt hänförliga till viss försald produkt eller kvalitet av produkt och ej avdragna vid fastställandet av priset fob eller f.v.b. Rönnskär enligt § 4, påföras produkten respektive kvaliteten av produkten.

2) försäljningskontorens kostnader fördelas på samtliga försålda produkter och kvaliteter av produkter från bolagets olika avdelningar i förhållande till fakturavärdena.

3) de andelar, som enligt 2) falla på koppar, silver och guld jämte dessa produkter enligt 1) påförda kostnader, fördelas på kronan och bolaget i förhållande till mängden enligt detta avtal framställda produkter ur malm från ifrågavarande gruvor och bolagets övriga produktion.

e) ränta efter 4 procent per år å förrådsmaterial, upplagt för driften vid legodriftsgruvorna. För denna drift avsett, i bolagets centralförråd befintligt material skall i detta hänseende beräknas hava ett värde av 500 000 kronor.

d) ersättning för omhänderhavandet av legodriften med 15 procent av den årliga skillnaden mellan å ena sidan I b och å andra sidan II b och c. Skulle legodriften vid något av gruvfälten utvisa underskott, skall bolagets nyssnämnda ersättning beräknas endast å överskott vid det andra gruvfältet.

Därest summan av I a och b överstiger summan av II a, b, c och d, inbetalas skillnaden av bolaget före den 15 maj till länsstyrelsen i Västerbottens län, och om summan av I a och b understiger summan av II a, b, c och d, ersättes underskottet inom samma tid av kronan.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att väl vårda och underhålla anläggningarna samt att enligt uppgjorda planer sörja för en rationell gruvbrytning.

Därest det är uppenbart, att legodriften vid ettdera eller båda gruvfälten kommer att för kommande brytning uppvisa underskott enligt avtalet, äger kronan bestämma, att brytningen i gruva, för vilken underskott kan antagas uppstå, skall upphöra intill dess anledning finnes antaga, att legodriften vid gruvan kan hållas i gång utan att underskott uppstår. Bolaget skall emellertid ej vara skyldigt upphöra med legodriften, förrän sex månader förflytt från det bolaget erhållit skriftligt meddelande om att legodriften skall upphöra.

§ 8.

Kronan äger att genom vederbörligt ombud kontrollera bolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning; och skall kronan om anledning till erinringar eventuellt föreligger utan dröjsmål skriftligen framföra desamma till bolaget.

§ 9.

Underlåter bolaget att fullgöra sina åtaganden enligt avtalet och har bolaget icke inom 3 månader efter skriftlig erinran vidtagit rättelse, har kronan rätt — därest underlåtenhet är av väsentlig betydelse — att uppsäga avtalet till upphörande 6 månader därefter.

§ 10.

Därest bolaget fullgör sina åtaganden enligt överenskommelsen, skall bolaget vid upplåtelse tidens upphörande hava företrädesrätt att på arrende övertaga de i § 1 angivna gruvorna med för deras bearbetande uppförda anläggningar, därest kronan då önskar utarrendera dem till något av staten icke helt ägt företag.

§ 11.

Därest kronan tillhöriga malmfyndigheter inom följande utmål inom Bjurforsfältet i Norsjö socken, nämligen Bjurfors utmålsgruva nr 1, Bjur-

fors utmålsgruva nr 2, Bjurfors utmålsgruva nr 3 och Örgruvan nr 52, icke skulle vara utbrutna den 1 januari 1946, skola bestämmelserna i detta avtal tillämpas jämväl å nämnda malmfyndigheter.

§ 12.

Twister i anledning av detta avtal samt tvister rörande däri omförmälda och därav härflytande rättsförhållanden med vad därmed äger samband skola avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 21 juli 1945.

för Kungl. Maj:t och kronan:

Harald Carlborg.

C. G. Hindbeck.

Rolf Magrell.

för Bolidens gruvaktiebolag:

Erik Bengtson.

Bilaga 1.

till avtal den 21 juli 1945.

Anläggningar, i vilkas avskrivning och förräntning staten enligt legodrifts-avtal skall delta.

(Anskaffningsvärden per 1/1 1944.)

1. *Kopparverket (Kopparmalmbehandling).*

Statens andel i annuiteten bestämmas enligt legodriftsavtalets § 4, mom. d, och utgår på följande anläggningar:

	Kronor
Malmupptiningsanläggning	28 000
Balkbana och malminfraktsanläggning	189 000
Infraktsanläggning inkl. transportbanor till bäddningsfickor ..	65 000
Bäddningsfickor	1 085 000
Rostugnsanläggningar	2 342 000
Roterugnsanläggningar	242 000
Gasreningsanläggningar	226 000
Flamugnsanläggningar	1 402 000
Konverteranläggning	1 520 000
E.G.R. (för konvertrar)	830 000
Skorsten	535 000
Gaskanaler	923 000
Anodugnsanläggningar inkl. skorsten	245 000
Elektrolytverk	1 854 000
Katodugnsanläggning inkl. vedgasgeneratorer	169 000

Kronor 11 655 000

Avtal.

Mellan Kungl. kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan samt Bolidens gruvaktiebolag, här nedan kallat bolaget, träffas härmed följande avtal:

1) Bolaget upplåter till kronan under giltighetstiden för det mellan kronan och bolaget den 21 juli 1945 träffade avtalet rörande legodrift av vissa gruvor, respektive intill dess bolaget jämlikt punkt 3 här nedan under denna tid eventuellt inträder i gruvdriften, de bolaget tillhöriga andelarna i malmfyndigheter inom de i nyssnämnda avtal avsedda gruvutmålen i Adakfältet. Vad som enligt berörda avtal gäller i fråga om kronans malmfyndigheter skall under upplåtelseiden äga tillämpning jämväl på de sålunda till kronan upplåtna andelarna i fyndigheterna.

2) Bolaget äger att under den tid detta avtal gäller i den årliga avräkning, som enligt § 6 i ovannämnda avtal den 21 juli 1945 skall upprättas, under punkt II: b) upptaga ett belopp motsvarande 40 öre per ton uppfordrad malm från de utmål, vari bolaget är delägare, vilket skall innefatta jämväl gottgörelse för den ersättning, som kan komma att utgå dels enligt § 3 mom. B i ett den 7 och 8 april 1931 slutet kontrakt mellan bolaget och Johan Viktor Abrahamsson och dels enligt § 3 i ett den 21 mars 1930 slutet kontrakt mellan Västerbottens gruvaktiebolag och O. L. Lindsköld.

3) Genom ovannämnda arrende har bolaget ej avhänt sig sin rätt enligt lag att under giltighetstiden för ovannämnda avtal eller därefter anmäla sig att för sina andelar deltaga i gruvdriften vid nästföljande kalenderårs början.

4) Tvister i anledning av detta avtal samt tvister rörande däri omförmälda och därav härflytande rättsförhållanden med vad därmed äger samband skola avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Av detta avtal äro två exemplar undertecknade och utväxlade.

Stockholm den 21 juli 1945.

för Kungl. Maj:t och kronan:

Harald Carlborg.

C. G. Hindbeck.

Rolf Magrell.

för Bolidens gruvaktiebolag:

Erik Bengtson.

Bilaga C.

Utkast till

Avtal

mellan Kungl. Kommerskollegium för Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt Bolidens Gruvaktiebolag, å andra sidan, rörande legodrift av vissa gruvor i Västerbottens län.

§ 1.

Kronan överlåter åt bolaget att från och med år 1951 intill utgången av år 1960 med ensamrätt verkställa brytning i kronan tillhöriga och till kronan upplåtna malmfyndigheter inom följande utmål i Adakfältet i Malå socken i Västerbottens län, nämligen Adakgruvan nr 2, Adakgruvan nr 2 B, Adakgruvan nr 2 C, Adakgruvan nr 3, Adakgruvan nr 3 A, Adakgruvan nr 3 B, Adakgruvan nr 14, Adakgruvan nr 20, Adakgruvan nr 22, Adakgruvan nr 31, Adakgruvan nr 34 och Adakgruvan nr 35 samt Kuorbevaregruvan nr 3 A, Kuorbevaregruvan nr 14, Kuorbevaregruvan nr 15, Kuorbevaregruvan nr 15 A, Kuorbevaregruvan nr 15 B och Kuorbevaregruvan nr 15 C.

§ 2.

Bolaget åtager sig att på kronans bekostnad omhändervha brytning, anrikning och transport av malmen från ovannämnda gruvor. Ifrågavarande malmbrytning, anrikning och transport kallas här nedan gemensamt legodriften.

Kronan tillhandahåller utan kostnad för bolaget dispositionsrätten till de kronan tillhöriga markområden, som erfordras för legodriften ävensom för behövlige upplag och ledningar i anledning av densamma. I den mån dispositionsrätt till av andra ägda markområden erfordras, har kronan att träffa avtal därom.

Skulle nyanläggningar och nyanskaffningar för legodriften erfordras vid gruvorna, skall bolaget ombesörja dessa på kronans bekostnad.

Såsom nyanläggningar och nyanskaffningar skola räknas:

- 1) byggnader, maskiner och inventarier,
- 2) tillredningar i dagen, såsom röjningar, planeringar, dräneringar, vägar, ledningar och avfallsanläggningar,
- 3) tillredningar under jord utanför malmen, såsom jordavrymning, centralschaktanläggning och kommunikationsorter,
- 4) undersökningar med undantag av sådana undersökningar, som äro direkt föranledda av den fortlöpande malmbrytningen.

Bolaget har att i samråd med kommerskollegium uppgöra planer för legodriftens ordnande på ett rationellt sätt ävensom för erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar.

§ 3.

Av råmalm från de ifrågavarande gruvorna framställda kopparsliger ävensom kopparstyckemalm — om sådan tillgodogöres — övertagas av bolaget i den mån kopparhalten överstiger 15 procent för vidare bearbetning i

bolagets verk å Rönnskär (Rönnskärsverken), i den mån som verken äro inrättade härför och i den omfattning kapaciteten vid förfogbara tillgångar på elektrisk energi, stenkol och övriga förbrukningsartiklar det tillåter. För sliger och styckemalm från legodriften, som sålunda av bolaget övertagas och förädlas, skall priset beräknas enligt i § 4 angivna grunder.

Därest annan slig eller annan styckemalm än förut nämnts framställes, skall mellan kommerskollegium och bolaget träffas särskild överenskommelse om huruvida och till vilket pris jämväl dylik slig eller malm skall övertagas av bolaget.

Malmprodukter från de ovannämnda utmålen, vilka produkter icke bearbetas vid Rönnskärsverken, skola av bolaget för kronans räkning utbjudas till försäljning på enligt bolagets bedömande bästa erhållbara villkor. Dessa villkor skola före försäljningarnas genomförande prövas av kommerskollegium, som har att inom av bolaget begärd erforderlig tid meddela, huruvida villkoren godkännas. Godkännas icke försäljningsvillkoren, skall kommerskollegium meddela bolaget hur med malmprodukterna skall förfaras.

§ 4.

Kopparslig och kopparstyckemalm, som under kalenderåret levereras till Rönnskärsverken, värdesättes vid leverans fritt å banvagn vid verken enligt följande grunder.

a) Värdet av sligens och styckemalmens kopparinnehåll i ett ton torr- vikt värdesättes enligt formeln $\frac{P_{Cu} - 1,3}{100} (N_{Cu} - S_{CuI}) - S_{CuII}$.

I formeln betyder P_{Cu} sligens eller styckemalmens kopparhalt uttryckt i procent, N_{Cu} betyder det medelnettopris som bolaget under det kalenderår, då sligen eller malmen levereras, erhåller vid försäljning av ett ton elektrolytkoppar räknat fritt ombord fartyg eller fritt å banvagn Rönnskärsverken. S_{CuI} och S_{CuII} betyda smältavdrag, bestämda på sätt som framgår av punkt d) nedan.

b) Värdet av sligens och styckemalmens silverinnehåll i ett ton torr vikt värdesättes enligt formeln $\frac{P_{Ag} - 30}{1\ 000} (N_{Ag} - S_{Ag})$.

I formeln betyder P_{Ag} sligens eller styckemalmens silverhalt, uttryckt i gram per ton torr vikt, N_{Ag} betyder det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen eller styckemalmen levereras, erhåller vid försäljning av ett kilogram silver, räknat fritt ombord fartyg eller fritt å banvagn Rönnskärsverken. S_{Ag} betyder smältavdrag, bestämt på sätt som framgår av punkt d) nedan.

c) Värdet av sligens och styckemalmens guldinnehåll i ett ton torr vikt värdesättes enligt formeln $\frac{P_{Au} - 1}{1\ 000} (N_{Au} - S_{Au})$.

I formeln betyder P_{Au} sligens eller styckemalmens guldhalt uttryckt i gram per ton torr vikt. N_{Au} betyder det medelnettopris, som bolaget under det kalenderår, då sligen eller styckemalmen levereras, erhåller vid försäljning av ett kilogram guld, räknat fritt ombord fartyg eller fritt å banvagn Rönnskärsverken. S_{Au} betyder ett smältavdrag, bestämt på sätt som framgår av punkt d) nedan.

d) Smältavdragen bestämmas för varje år med användning av ett index- tal, för vilket löne- och prisnivåerna år 1948 ligga till grund. Index- talet skall vara sammansatt av följande poster:

Arbetslöner	35 %
Industriförnödenheter	40 %
Bränsle	10 %
Övrigt	15 %
	Summa 100 %

För posten Arbetslöner skall ligga till grund Rönnskärsverkens genomsnittliga arbetarelön enligt lönestatistiken med tillägg av försäkringspremier och pensionskostnader m. m., omräknat till genomsnittlig kostnad per timme. År 1948 var denna kostnad 3 kronor 35 öre, vilken sättes till 100.

För posten Industriförnödenheter skall ligga till grund det av kommerskollegium årsvis publicerade indextalet med år 1935 som basår. År 1948 var detta tal 233, vilket sättes till 100.

För posten Bränsle skall ligga till grund årsmedeltalet utav det av kommerskollegium månadsvis publicerade indextalet med år 1935 som basår. År 1948 var medeltalet av månadsindextalen $\frac{1}{12}$ (267 + 267 + 268 + 309 + 309 + 308 + 312 + 333 + 333 + 331 + 331 + 331) = 308, vilket tal sättes till 100.

Posten Övrigt skall vara fast och dess indextal varje år sättas till 100.

Smältavdragen skola för år 1948 hava följande värden:

$$S_{CuI} = 250:00$$

$$S_{CuII} = 63:50$$

$$S_{Ag} = 12:21$$

$$S_{Au} = 155:00$$

§ 5.

a) De kostnader, som kronan enligt § 2 har att bestrida för nyanläggningar och nyanskaffningar ävensom för av bolaget för ifrågavarande nyanläggningar utförda konstruktionsarbeten, vilka kostnader upptagas till bolagets självkostnad, betalar kronan till bolaget efter rekvisition, dock att mellan kommerskollegium och bolaget kan träffas överenskommelse, att bolaget skall förskottera kostnaden för viss eller vissa dylika nyanläggningar och nyanskaffningar. Har dylik förskottering skett, skall bolaget vara berättigat att å sålunda utlagda belopp erhålla ränta efter 4 procent per år intill dess betalning sker.

b) Avlöningar till arbetare och tjänstemän liksom övriga utgifter för legodriften med tillhörande transporter förskotteras av bolaget. Å dylika förskott utgår icke ränta.

§ 6.

Senast åtta veckor efter utgången av varje kalendermånad skall bolaget till kommerskollegium avgiva rapport över verksamheten under kalendermånaden med uppgift på för kronan havda utgifter, dels för nyanläggningar och nyanskaffningar, dels för legodriften, jämte approximativ beräkning av de under månaden framställda malmprodukternas värde jämlikt §§ 3 och 4 här ovan.

Efter utgången av varje kalenderår avlämnas senast den 30 april påföljande år av bolaget till kommerskollegium definitiv avräkning för kalenderåret upptagande

I. å e n a s i d a n

a) de av kronan enligt § 5 a) tillhandahållna medlen,

b) värdet jämlikt § 4 och i förekommande fall jämlikt särskild överenskommelse av alla till Rönnskärsverken levererade malmprodukter, liksom

värdet jämlikt § 3 av till andra levererade och av dem under året betalade malmprodukter;

II. å andra sidan

a) samtliga de nyanläggnings- och nyanskaffningskostnader samt konstruktionskostnader, som kronan jämlikt § 2 har att bestrida,

b) samtliga legodriftskostnader i vilka skola inräknas andelar i följande kostnader, nämligen kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden och huvudkontoret samt — i de fall då bolaget för kronans räkning försålt produkter från legodriften — bolagets försäljningskostnader.

De allmänna omkostnaderna i Boliden fördelas på vissa avdelningar, inklusive centrala gruvförvaltningen, efter följande fördelningsgrunder:

1. Kostnader för industriområde, samhälle och underhåll av byggnader och liknande efter antalet anställda.

2. Sjukvård, säkerhetstjänst och övriga sociala kostnader (av bolaget benämnda »lönepluskostnader») efter utbetalda arbetslöner.

3. Brukshotell och diverse kostnader efter nedlagda driftskostnader.

Huvudkontorets kostnader fördelas på de olika avdelningarna inom bolaget inklusive legodriftsgruvorna och den centrala gruvförvaltningen i förhållande till nedlagda drifts- och anläggningskostnader.

Centrala gruvförvaltningens kostnader inklusive ovannämnda andelar enligt 1, 2 och 3 och andel i huvudkontorets kostnader fördelas på de olika avdelningarna inom gruvförvaltningen inklusive legodriftsgruvorna i förhållande till nedlagda drifts- och anläggningskostnader.

Bolagets försäljningskostnader fördelas enligt följande fördelningsgrunder, nämligen:

1) Försäljningskostnader (såsom kostnader för lagring, utlastning, frakter och assuranser), direkt hänförliga till viss försåld produkt, påföras produkten;

2) Försäljningskontorskostnader fördelas på samtliga försålda produkter från bolagets olika avdelningar i förhållande till fakturavärden av enligt detta avtal för kronans räkning försålda produkter från ifrågavarande gruvor och bolagets övriga försäljning.

Ovan avsedda andelar i kostnaderna för centrala gruvförvaltningen i Boliden och huvudkontoret må, efter särskild överenskommelse, i avräkningen upptagas till viss fastställd procentuell del av nedlagda drifts- och anläggningskostnader. Likaledes må överenskommas att andel i försäljningskontorskostnaderna avräknas med viss fastställd procentuell del av fakturavärdet av sådana produkter, vilka av bolaget försäljas för kronans räkning.

c) ränta efter 4 % per år å förrådsmaterial upplagt för driften vid legodriftsgruvorna och i centralförråd,

d) ersättning för omhändertagandet av legodriften med tio (10) procent av den årliga skillnaden mellan å ena sidan I b och å andra sidan II b och c.

Därest I b överstiger summan av II b, c och d, inbetalas skillnaden av bolaget före den 15 maj till länsstyrelsen i Västerbottens län, och om I b understiger summan av II b och c, ersättes underskottet inom samma tid av kronan.

§ 7.

Bolaget förbinder sig att väl vårda och underhålla anläggningarna samt att enligt uppgjorda planer sörja för en rationell gruvbrytning.

Därest det är uppenbart, att legodriften kommer att för kommande brytning uppvisa underskott enligt avtalet, äger kronan bestämma, att bryt-

ningen i gruva, för vilken underskott kan antagas uppstå, skall upphöra intill dess anledning finnes antaga, att legodriften vid gruvan kan hållas i gång utan att underskott uppstår. Bolaget skall emellertid ej vara skyldigt upphöra med legodriften, förrän sex månader förflutit från det bolaget erhållit skriftligt meddelande om att legodriften skall upphöra.

§ 8.

Kronan äger att genom vederbörligt ombud kontrollera bolagets uppgifter och beräkningar, uttaga kontrollprov av produkterna, taga del av resultaten av utförda gruvundersökningar samt kontrollera gruvbrytning, transport och anrikning, och skall kronan om anledning till erinringar eventuellt föreligger utan dröjsmål skriftligen framföra desamma till bolaget.

§ 9.

Underlåter bolaget att fullgöra sina åtaganden enligt avtalet och har bolaget icke inom 3 månader efter skriftlig erinran vidtagit rättelse, har kronan rätt — därest underlåtenheten är av väsentlig betydelse — att uppsäga avtalet till upphörande 6 månader därefter.

§ 10.

Därest bolaget fullgör sina åtaganden enligt detta avtal, skall bolaget vid upplåtelse tidens upphörande hava företrädesrätt att — om kronan då önskar till något av staten icke helt ägt företag på legodrift upplåta eller utarrendera ifrågakvarande gruvor — övertaga legodriften respektive arrendet med för gruvornas bearbetande uppförda anläggningar, allt enligt villkor, varom överenskommelse då kan träffas.

§ 11.

Tvister i anledning av detta avtal samt tvister rörande däri omförmälda och därav härflytande rättsförhållanden med vad därmed äger samband skola avgöras av skiljemän i den ordning gällande lag om skiljemän stadgar.

Av detta avtal äro två exemplar upprättade och utväxlade.